

REZUMAT TEZĂ DE DOCTORAT

EUROPEANIZATION OF NATIONAL ADMINISTRATIVE LAW: THE PRINCIPLE OF TIMELINESS AND THE AWARD OF DAMAGES. LEGAL REVIEW STANDARDS STEMMING FROM THE EU LAW, COUNCIL OF EUROPE LAW AND ROMANIAN LAW

Cuvinte cheie: principiul bunei guvernante, durata rezonabila a procedurilor, despăgubiri, rationament-model european.

Teza de doctorat analizează influența dreptului Uniunii Europene și a dreptului Consiliului Europei asupra două aspecte specifice ale dreptului administrativ român. Obiectul studiului vizează (1) principiului duratei rezonabile a procedurilor administrative și judiciare și al (2) acordării daunelor, la confluența a două mari surse de influență, cea a dreptului Uniunii Europene, pe de o parte și cea a dreptului Convenției Europene a Drepturilor Omului, pe de altă parte.

În esență, studiul își propune să identifice un model european standard (dedus din jurisprudența CJUE și, respectiv, a CEDO) în raport de principiul duratei rezonabile a procedurilor și acordarea daunelor, ca elemente ale principiului bunei guvernante.

Ulterior, studiul se axează pe analiza practicii naționale românești, în sensul că se verifică dacă această practică națională reflectă modelul de raționament dedus din jurisprudența CJUE și CEDO. De asemenea, în măsura în care jurisprudența națională nu respectă acest raționament, teza urmărește să identifice motivul și să propună un remediu. În linii mari, scopul tezei este acela de a evalua efectele dreptului UE și ale dreptului Consiliului Europei asupra dreptului administrativ național român.

Confluența acestor două surse de influență asupra dreptului administrativ național a generat nevoia unei practici care să urmeze „standarde coerente” de protecție a drepturilor individuale cu privire la administrație (inclusiv dreptul la o bună guvernare și la toate componentele sale). Din acest motiv, teza avansează o abordare pluralistă în ceea ce privește sursele de protecție a drepturilor fundamentale, ceea ce implică atât respectarea standardelor CJUE, cât și a celor dezvoltate în jurisprudența CEDO în materie, încercând astfel să promoveze un nivel mai înalt de protecție și un angajament mai profund față de drepturile fundamentale moderne în relație cu administrația.

Scopul principal al tezei este acela de a analiza legislația și jurisprudența UE și cea a Consiliului Europei, pentru a determina un algoritm coerent pe care instanțele naționale să îl poată utiliza atunci când obiectul analizei lor se referă la aspecte legate de principiul duratei rezonabile a procedurilor și acordarea daunelor.

Dintr-o perspectivă generală, teza evaluează nivelul de europeanizare al dreptului și practicii naționale românești. În special, teza evaluează principiul duratei rezonabile și cel al acordării de despăgubiri, ca două sub-principii care se află sub umbrela standardului de „bună guvernare”. Mai mult, teza prezintă modul în care CJUE și CtEDO au abordat același concept, în lumina cadrului legislativ și a competențelor fiecăruia. O astfel de cercetare își propune să identifice un standard de protecție bine definit și să deducă din jurisprudența respectivă (dacă este posibil) un algoritm aplicabil cu titlu general. Ulterior, studiul evaluează în raport de acest algoritm standardele de protecție dezvoltate în legislația și practica națională românească, pentru a determina nivelul de europeanizare a dreptului național.

Nu în ultimul rând, studiul intenționează să ofere un instrument util practicienilor - un ghid concis al evoluției jurisprudenței europene și paneuropene în materiile care fac obiectul analizei, prin evaluarea, în mod paralele și comparativ, a modului în care CJUE, CtEDO și instanțele naționale române au tratat aceleași concepte (durata rezonabilă și despăgubiri). Mai mult, ca urmare a studiului analitic al jurisprudenței, teza își propune să determine un algoritm, cu pași bine stabiliți, pe care practicienii să îl poată utiliza pentru a determina modul în care ar trebui să raționeze atunci când se confruntă cu cazuri în care principiile studiate sunt relevante.

CUPRINS

CAPITOLUL I	9
INTRODUCERE	9
1.1. Scopul tezei.....	9
1.2. Structura și relevanța secțiunilor	14
1.3 Metodologie	
1.3.1. Structură	25
1.3.2. Selecția principiilor	30
1.3.3. Selecția jurisprudenței	33
1.3.4. Căutarea unui model standard care decurge din dreptul UE și al Consiliului Europei în legătură cu principiul duratei rezonabile și acordării daunelor.	35
1.3.5. Instanțele naționale și Europeanizarea	40
Capitolul II	45
Europeanizarea legislației naționale sub influența dreptului UE și al Consiliului Europei.....	45
2.1. Introducere	45
2.2. Coliziunea identităților - legislația UE și legislația națională. Diversitate vs. coerență	49
2.3. Dreptul administrativ național sub influența principiilor Europene și a celor dezvoltate de Consiliul Europei.....	55
2.4. Dezvoltarea drepturilor și standardelor EU și CoE care stau sub umbrela principiului bunei guvernante	56
2.5. Fundamente legale pentru Europeanizarea dreptului administrativ.....	62
2.5.1. Europeanizarea sub imperiul dreptului UE.....	63
2.5.2. Europeanizarea sub imperiul CoE – aplicarea CEDO în materie administrativă	65
2.6. Forțe instituționale care încurajează Europeanizarea	73
2.6.1. Parlamentul European	73
2.6.2. Consiliul Europei și Curtea Europeană a Drepturilor Omului	74
Capitolul III.....	81
Europeanizarea sub imperiul dreptului UE. Instrumente la dispoziția instanțelor naționale.....	81
3.1. Introducere	81
3.2. Preeminența dreptului European.....	82
3.3. Aplicare directă	85
3.4. Efect direct.....	86
3.4.1. Efect direct vertical și orizontal	87
3.4.2. Efect direct al Tratatelor.....	88
3.4.3. Efect direct al Regulamentelor	88
3.4.4. Efect direct al Directivelor	90
3.4.5. Strategii care contrabalansează teoria lipsei efectului direct orizontal	95
3.5. Interpretarea conformă.....	98
3.6. Principiul răspunderii statului	100
3.7. Principii privind remediile pentru încălcarea dreptului UE	103
3.7.1. Lipsa competenței Uniunii și autonomia procedurală a Statelor Membre	104
3.7.2. Geneza și evoluția europeanizării dreptului național administrativ.....	107
3.7.3. Proceduralizarea incidentă.....	108

3.8. Aplicarea dreptului UE de către instanțele naționale - de la autonomie la echivalență, efectivitate și protecție judiciară efectivă	109
3.9. Principiul echivalenței, al efectivității și al protecției judiciare efective și manifestarea concretă a acestor principii	111
3.9.1. Principiul echivalenței.....	112
3.9.2. Principiul efectivității	113
3.9.3. Principiul protecției judiciare efective	115
3.10. Autonomie procedurală, quo vadis?	116
3.11. Concluzii	122
Capitolul IV	125
Sistemul juridic românesc și aderarea la UE și CoE	125
4.1. Sistemul juridic românesc	126
4.2. Aderarea României la UE	127
4.3. Dreptul administrativ românesc sub influența Consiliului Europei	128
4.3.1. Convenții cu impact asupra dreptului administrativ românesc	130
4.3.2. Carta socială europeană.....	134
4.3.3. Accesul la documente oficiale - în așteptarea ratificării, legislație de ultimă generație.....	135
4.4. Recepția principiilor generale ale bunei guvernante prin aplicarea CEDO de către instanțe și administrația din România	139
4.4.1. Forța juridică a CEDO	142
4.4.2. Aplicarea directă a principiilor generale ale bunei guvernante dezvoltate de CoE, în cazul unor lacune legislative	145
4.4.3. Recepția principiilor generale ale bunei guvernante prin promulgarea unor coduri de bună conduită administrativă de către administrație sau instituții independente.....	155
4.5. Exemplu de europeanizare a dreptului administrativ românesc - redeschiderea procedurilor judiciare în materie administrativă pentru încălcarea dreptului UE.	158
Capitolul V.....	169
Principiul duratei rezonabile a procedurilor în materie administrativă	169
5.1. Aspecte generale	169
5.2. Fundamente legale	171
5.3. Standarde elaborate în jurisprudența CJUE	174
5.4. Standarde elaborate în jurisprudența CEDO	183
5.4.1. Perioada relevantă	185
5.4.2. Durata rezonabilă a procedurii	193
5.5. Standarde elaborate în jurisprudența națională	202
5.5.1. Fundamente legale în dreptul național	202
5.5.2. Jurisprudența națională	204
5.5.3. Evaluarea standardelor naționale în raport de standardele elaborate de CEDO și CJUE	212
5.5.4. Termene procedurale prevăzute de Codul de procedură civilă.....	217
5.5.5. Mecanisme procedurale de administrare a probelor - administrarea probelor de către avocați	218
5.5.6. Tăcerea administrativă.....	219
5.5.7. Inițiative privind soluționarea alternativă a litigiilor	223
5.5.7.1. Medierea	224
5.5.7.2. Recursul administrativ.....	230

5.6. Concluzii privind durata rezonabilă a procedurilor	234
5.6.1. Concluzii privind durata rezonabilă a procedurilor, astfel cum principiul a fost dezvoltat de CJUE	234
5.6.2. Concluzii privind durata rezonabilă a procedurilor, astfel cum principiul a fost dezvoltat de CtEDO	235
5.6.3. Standardele deduse din jurisprudența CJUE, respectiv CtEDO, converg în așa măsură încât să poată fi dedus un standard-model?.....	239
5.6.4. Instanțele naționale aplică acest standard-model?	241
Capitolul VI	244
Acordarea daunelor - un principiu, un drept și un remediu	244
6.1. Aspecte generale	244
6.2. Standarde dezvoltate la nivel european	250
6.2.1. Daune pentru încălcarea dreptului UE de către instituțiile UE.....	250
6.2.1.1. Cadru legal	250
6.2.1.2. Cadru procedural	250
6.2.1.3. Natura acțiunii în răspundere non-contractuală	253
6.2.1.4. Condiții pentru răspunderea non-contractuală.....	256
6.2.1.5. Ilegalitatea unui act sau comportament al unei instituții UE.....	257
6.2.1.6. Dovada existenței prejudiciului	267
6.2.1.7. Categoriile de daune	277
6.2.1.8. Existența unei legături de cauzalitate între ilegalitate și prejudiciu ..	282
6.2.2. Daune pentru încălcarea dreptului UE de către Statele Membre și autoritățile administrative ale acestora.....	294
6.2.3. Răspunderea statelor membre și daunele în materia achizițiilor publice	302
6.3. Standarde dezvoltate sub imperiul Consiliului European.....	311
6.3.1. Cadru legal	311
6.3.2. Jurisprudența CtEDO în materia daunelor	311
6.3.2.1. Cerințe formale	313
6.3.2.2. Cerințe de fond	314
6.3.3. Încălcarea unui drept garantat de CEDO	315
6.3.4. Existența prejudiciului și categoriile de prejudicii.....	315
6.3.5. Cauzalitate	318
6.3.6. Reparație parțială în fața instanțelor naționale.....	319
6.3.7. Just și necesar	319
6.3.8. Costuri și cheltuieli	325
6.4. Perspectiva națională asupra dreptului la despăgubiri.....	327
6.4.1. Fundamente legale	327
6.4.2. Jurisprudența națională.....	329
6.5. Concluzii privind acordarea despăgubirilor	351
6.5.1. Concluzii privind principiul acordării despăgubirilor, astfel cum acesta a fost dezvoltat de CJUE	352
6.5.1. Daune pentru încălcarea dreptului UE de către instituțiile UE	352
6.5.2. Daune pentru încălcarea dreptului UE de către Statele Membre și autoritățile administrative ale acestora.....	361
6.5.2. Concluzii privind principiul acordării despăgubirilor, astfel cum acesta a fost dezvoltat de CtEDO	364
6.5.3. Standardele deduse din jurisprudența CJUE, respectiv CtEDO, converg în așa măsură încât să poată fi dedus un standard-model?.....	369
6.5.4. Instanțele naționale aplică acest standard-model?	371

Capitolul VII	375
Concluzii	375
7.1. Considerații.....	375
7.2. Chestionarul.....	376
7.3. Analiză	390
BIBLIOGRAFIE.....	395
Literatură juridică.....	395
Cărți.....	395
Reviste, articole	408
Documente, rapoarte, documente de lucru	419
Jurisprudență.....	423
CJUE.....	423
CtDO	441
România.....	461